

ВІДЗИВ

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри оториноларингології Національної медичної академії післядипломної освіти

імені П. Л. Шупика МОЗ України

Шкорботуна Володимира Олексійовича

на дисертаційну роботу

Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників та методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики», подану до спеціалізованої вченої ради Д 26.611.01 в ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук зі спеціальності 14.01.19 – оториноларингологія.

Актуальність обраної автором теми

Хірургічні втручання, що виконуються з приводу порушення функції носового дихання, є найпоширенішими в оториноларингології. Незважаючи на сучасний розвиток технологій виконання таких втручань, далеко не всі пацієнти задоволені післяопераційним функціональним результатом, зокрема у віддаленому періоді (до 30% оперованих). При цьому скарги хворого не завжди корелюють з результатами візуальної оцінки просвіту порожнини носа при риноскопії і навіть з даними ринопневмометрії. Відомі випадки, коли просвіт обох половин носа сформований візуально достатньо вільним для проходження повітря, а пацієнт скаржиться на відсутність ефекту від проведеної операції.

Методи дослідження носового дихання, що використовуються на тепер, базуються на оцінці фізичних показників (загальний опір та обсяг пропущеного повітря) і не враховують ряд фізіологічних складових, реалізація яких залежать не лише від стану переділочки носа а й від інших структур, що впливають на аеродинаміку порожнини носа і визначають його окремі якісні показники.

Для реалізації ефективного застосування риноманометричного дослідження в клінічній практиці виникла необхідність в розробці методики, що дозволить окремо оцінювати вплив кожної анатомо-фізіологічної одиниці в порожнині носа на структуру носового дихання. Це дасть можливість запобігти необгрутованому виконанню хірургічних втручань в порожнині носа, які змінюють аеродинаміку в ділянках окремих структур, а обсяг операцій зробити об'єктивно обгрутованим та мінімально необхідним.

Використання нових підходів у риноманометричному дослідженні з поглибленим розумінням особливостей фізіології та аеродинаміки носової порожнини, у своїй сукупності дозволять підвищити ефективність хірургічного лікування пацієнтів з порушенням функцій носового дихання.

Все вищевикладене свідчить про актуальність вибраної проблеми для дослідження.

Обгрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників і методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики» ґрунтується на достовірному та статистично достатньому матеріалі – результатах обстеження 160 пацієнтів, що перенесли септопластику в період до 3 років включно.

Автором особисто здійснено відбір, опитування та риноманометричне обстеження пацієнтів, які включені в дослідження, проведено статистичну обробку одержаних результатів, їх аналіз, сформульовано основні теоретичні та практичні положення дисертації, що виносяться на прилюдний захист.

Використані в дисертації методи дослідження відповідають поставленим завданням, вони є сучасними та інформативними. Статистична обробка отриманого наукового матеріалу проведена коректно, достовірність отриманих результатів не викликає сумнівів. Назва дисертації відповідає її змісту, головні наукові положення роботи, висновки і практичні рекомендації логічно витікають із матеріалів роботи, базуються на фактичних даних. Вони

обґрунтовані, містять нові наукові та практичні узагальнення і є логічним підсумком проведених наукових досліджень.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

Уперше на основі удосконаленої методики передньої активної риноманометрії із комплексом функціональних проб досліджено структуру порушень функції носового дихання у віддалені терміни у хворих, які перенесли реконструктивні втручання на перегородці носа, і визначено їх вплив на якість життя. З'ясовано, що кількість функціонально незадовільних результатів, які впливають на якість життя пацієнтів, корелює з післяопераційним терміном: мінімум у перший рік і досягаючи максимуму у третій рік після операції (від 4% через 1 рік до 25% через 3 роки) ($p < 0,05$).

Уперше досліджені й охарактеризовані основні аеродинамічні чинники розвитку порушень функції носового дихання у віддалені терміни після реконструктивних втручань на перегородці носа. Аналіз отриманих результатів дослідження свідчить, що основна причина збільшення кількості незадовільних функціональних результатів у перші три роки після операції пов'язана з набряково-мукозальним компонентом. Такі зміни практично не фіксуються в перший рік після операції (0%) і проявляються протягом наступних років, досягаючи максимуму на третій рік (12,5%) ($p < 0,05$).

Уперше досліджена й охарактеризована ефективність коригувальних втручань на перегородці носа, проведених з урахуванням показників удосконаленої методики передньої активної риноманометрії із комплексом функціональних проб. Доведено, що в групі пацієнтів, яким перед хірургічним втручанням на носовій перегородці проведено аеродинамічне дослідження, спостерігається статистично значно менша кількість незадовільних результатів після хірургічного лікування. Так, у групі пацієнтів, оперованих за класичною методикою, спостерігалось 13,16% незадовільних функціональних результатів проти 3,57% подібних випадків у групі оперованих з урахуванням даних аеродинамічного-аналізу.

Висвітлені в дисертації наукові положення чітко сформульовані та підтверджені отриманими результатами. Обґрунтованість результатів наукового дослідження та їх достовірність базується на достатній кількості вибірки.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За матеріалами дисертації опубліковано 6 наукових робіт: 5 статей надруковано в спеціалізованих фахових виданнях, затверджених ДАК України (з них 3 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); 1 тези в матеріалах конференції з міжнародною участю.

Публікації відповідають вимогам ДАК МОН України та повною мірою відображають матеріал дисертації.

Оформлення дисертації та її структура.

Дисертація викладена українською мовою на 172 сторінках машинописного тексту. Робота складається з титульного аркуша, анотації, переліку умовних скорочень, змісту, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів, 3-х розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, додатків, списків використаних джерел літератури, що наведені до кожного розділу. Списки літератури містять 180 джерел, із яких 42 роботи – кирилицею і 138 – латиницею. Робота проілюстрована 10 таблицями, 39 малюнками.

Вступ відповідає встановленим вимогам, включає актуальність теми, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукову новизну, практичну значимість отриманих результатів. Чітко визначено актуальність заявленої проблеми, що базується на відповідних літературних посиланнях.

Мета дослідження: Підвищення рівня ефективності діагностики та лікування порушень дихальної функції носа на основі використання вдосконаленої методики риноманометрії.

У роботі чітко сформульовані 5 завдань дослідження, послідовне виконання яких дозволяє досягти поставленої цілі.

Об'єкт дослідження: Носове дихання.

Предмет дослідження: Стан дихальної функції, архітектоніки порожнини носа та показники якості життя хворих із порушенням функції носового дихання та тих хворих, що перенесли септопластику.

Перший розділ «Огляд літератури». В огляді літератури наведено детальний аналіз наукових публікацій, що стосується особливостей аеродинаміки порожнини носа в нормі та при викривленні носової перегородки, а також методів об'єктивного дослідження аеродинаміки порожнини носа з урахуванням їхніх переваг та недоліків. Детально проаналізовані існуючі методи хірургічних втручань на носовій перегородці при порушенні функції носового дихання.

Дані наукової літератури викладені та проаналізовані з позицій завдань дослідження, сучасних підходів до діагностики та лікування.

Аналізуючи наукову літературу, автор робить висновок, що попри сучасний прогрес у хірургії перегородки носа та дослідженні функцій носового дихання досі залишаються не вирішеними питання об'єктивного вивчення цих функцій та практичного застосування отриманих даних щодо хірургічних втручань на перегородці носа.

Другий розділ «Матеріали та методи» має 2 основні підрозділи. У першому з них наведена загальна клінічна характеристика пацієнтів, визначені групи дослідження, доведена їх репрезентативність.

Методи дослідження викладені коротко, без надмірної деталізації загальновідомих методик, але з докладним обґрунтуванням використаних методів обстеження.

Для статистичного аналізу даних використовувалися засоби статистичного пакету Statistica (TIBCO Software Inc., USA).

Усі застосовані методи дослідження є сучасними та інформативними для вирішення поставлених в роботі завдань та відповідають сучасним вимогам.

Кількість одиниць дослідження достатня для отримання коректних, статистично достовірних результатів.

Третій розділ дисертації «Розробка методів підвищення інформативності риноманометричного обстеження пацієнтів з порушенням функції носового дихання при викривленні носової перегородки» складається з 2 основних підрозділів, де автор наводить детальний опис та аргументацію запропонованої схеми риноманометричного дослідження з комплексом функціональних проб та визначенням дзета-коефіцієнта. Відповідно до варіантів поведінки дзета-коефіцієнта подає таблицю їх клінічної інтерпретації та відповідності до різноманітних варіантів локалізації й причин порушення функції носового дихання при викривленні носової перегородки. Кожна з наведених у таблиці варіацій має ілюстративний супровід.

Четвертий розділ дисертації «Дослідження віддалених функціональних результатів септопластики» викладений у 3 основних підрозділах. У розділі наведені результати дослідження віддалених (до трьох років) функціональних результатів септопластики. Суб'єктивна оцінка функції носового дихання проведена за допомогою сучасної шкали опитування NOSE, що має статистично доведену об'єктивність отриманих результатів. Також проводиться аналіз додаткового опитування з елементами візуально-аналогової шкали. Надалі в розділі також наведені результати об'єктивного дослідження пацієнтів із використанням запропонованої методики риноманометричного дослідження та їх аналіз із визначенням основних чинників порушення функції носового дихання. У розділі визначаються основні чинники, що призводять до виникнення незадовільних функціональних результатів, та динаміка їх змін у різні терміни після

хірургічного втручання в групі пацієнтів, оперованих без урахування попереднього аеродинамічного аналізу.

П'ятий розділ дисертації «Розробка схеми оптимального обсягу хірургічного втручання при порушенні функції носового дихання, що пов'язане із викривленням носової перегородки» викладений у 2 основних підрозділах. Наводиться розроблена схема визначення оптимального обсягу хірургічного втручання, що базується на проведенні риноманометричного дослідження в поєднанні з комплексом функціональних проб, ендоскопічного та томографічного аналізу. У розділі наведені результати суб'єктивного (опитування за NOSE) та об'єктивного із використанням запропонованої методики риноманометричного дослідження пацієнтів, що були прооперовані із урахуванням даних запропонованої схеми. При подальшому порівняльному аналізі отриманих результатів в основних досліджуваних групах статистично достовірно доводиться позитивний вплив використання запропонованого методу на віддалені функціональні результати септопластики.

Аналіз і узагальнення одержаних результатів

Автором дисертаційної праці наведені основні аргументи, які показують, що запропонована методика передопераційного обстеження та планування хірургічних втручань у хворих з порушенням функції носового дихання при викривленнях носової перегородки є клінічно ефективною.

Висновки дисертації логічно впливають зі сформульованих цілей та завдань дослідження й відображають суть проведеної роботи.

Практичні рекомендації лаконічно викладені, конкретні, клінічно обґрунтовані. Дані дослідження можуть бути використані в оториноларингологічних клініках при наданні допомоги пацієнтам із порушеннями функції носового дихання, що пов'язані з викривленням носової перегородки.

Роботу написано грамотною науковою мовою, що свідчить про високу ерудицію автора. Викладені матеріали вільно сприймаються. Отримані результати обґрунтовані, виважені. Зміст автореферату повною мірою відображає основні положення дослідження.

Дисертація відповідає встановленим вимогам, принципів питань до дисертанта та проведеного дослідження немає, проте є окремі зауваження щодо оформлення роботи та питання до дисертанта для дискусії.

Зауваження.

1. Всі наведені в дисертації таблиці сформовані грамотно по суті і з достатньою інформативністю, але за рахунок порушення форматування, текст в окремих клітинах розтягнутий і викладений з порушеннями правил скорочення та переносу слів (табл. 1,2,4,6,9).
2. По ходу тексту дисертації виявлені поодинокі орфографічні помилки (на стр. 125 та 135 - проводимо та пацієнтці), та стилістичні неточності (на стр 5).

Запитання для дискусії.

1. Де знаходиться, на думку автора, межа між адаптивними змінами структур порожнини носа і патологічними відхиленнями її природньої архітектоніки?
2. Чи має право на існування термін – “адаптивна норма архітектоніки порожнини носа”?

Вищезгадані зауваження та запитання не є принциповими й не применшують значення проведеної автором наукової роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Дисертація Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників та методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики», подана на здобуття наукового ступеня кандидата медичних

наук, є закінченою науково-дослідною роботою, у якій отримані нові, науково обґрунтовані дані щодо підвищення рівня ефективності діагностики та лікування порушень дихальної функції носа.

Представлені в роботі результати вирішують конкретне наукове завдання: підвищення рівня ефективності хірургічного лікування пацієнтів із порушенням функції носового дихання, що пов'язане із викривленням носової перегородки на підставі розширення можливостей топічної діагностики риноманометричного методу дослідження функції носового дихання з подальшим ґрунтовним визначенням оптимального обсягу хірургічного втручання.

Дисертація відповідає вимогам ДАК МОН України, що висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а здобувач Світличний Олександр Євгенович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук зі спеціальності 14.01.19 – оториноларингологія.

Офіційний опонент

доктор медичних наук, професор,

завідувач кафедри оториноларингології

Національної медичної академії післядипломної

освіти імені П. Л. Шупика МОЗ України

В. О. Шкорботун